

andre Besiddere, hvorom her tales, Ret, og Fristelse til at sælge Bøndergodset paa en Maade, som vilde have til Følge, at Fæstefamilierne fordrives fra Fæstegaardene, og derimod ønske vi at give Besidderen, naar Fæstledighed indtræder, Anledning og Opfordring til at nærme sig Fæstefamilierne, og saa paa en billig Maade med dem at komme overeens; kan dette ikke skee, da vilde vi have, at Stedet ved offentlig Auction skal udbringes til sin sande Værdi, men at en Deel af det Overflud, hvorom her er talt, skal komme den Familie tilgode, som har havt en væsentlig Andeel i dette Overfluds Tilstedeværelse. Vil man indvende, at vort Endringsforslag strider mod den Ret, Besidderne hidtil have kunnet faae igjennem Bevillinger, saa vil jeg anføre mod denne Indvending, at jeg ikke troer, at man paa en Adkomst til ad Bevillingsveien muligviis at kunne opnaae Noget, kan bygge nogen Ret til at faae denne eventuelle Ret gjort lovhjemlet. Paa Fæstebondestandens Vegne kan man desuden meget bedre lade denne Bevillingsret staae, end gaae ind paa, at gjøre den til en lovhjemlet Ret; thi Retten, som gives igjennem Bevillingen for det enkelte Tilfælde, kan meget bedre gives i Overeensstemmelse med de concrete Forhold, end den almindelige og for alle Tilfælde gjældende Ret, der gives ved en Lov, og vil derhos langt mere være Gjenstand for en stærk Control; og under enhver Omstændighed kan Bevillingsretten, dersom det viser sig, at den strider mod det Viemod, hvori den skal gives, standses for Fremtiden. Jeg skal, saavel i denne Henseende som med Hensyn til hvad der anføres for, at den Adkomst, Besidderne have havt til ad Bevillingsveien at kunne faae Ret til ved Fæstledighed frit at sælge Bøndergodset, nu bør gaae over til en lovhjemlet Ret, bemærke, at, da Godseierne i Slutningen af forrige Aarhundrede og i Begyndelsen af dette kunde faae Bevilling til at sælge Bøndergodset fra Hovedgaarden til ned under 200 Tdr. Hartkorn, og dog at beholde Hovedgaardens Skattelettelse, var dette ogsaa en Ret, man ad Bevillingsveien gav, for derved at opnaae et større Formaal, Selveiendoms Fremme, men da man troede, at

denne Bevillingsret havde gjort sin Nytte, og opfyldt hvad den skulde, saa ophævede man den. Det samme har været Tilfældet i en anden Henseende. Godseierne kunde, naar de hævdede Hovetiet paa deres Gaarde, igjennem Bevilling erholde Ret til at nedlægge et vist Antal Hartkorn Bøndergods. Ogsaa det var en Adkomst, de havde til ad Bevillingsveien at opnaae en meget stor Fordeel; men da Hovetiasflosningsloven var antagen og da altsaa Bevillingerne ikke mere var nødvendige, for at naae Formaalet, hvori de vare givne i Hovetiets Afstæffelse, saa hævdede man dem. Jeg troer saaledes ogsaa, at dersom det skulde vise sig, at Retten til ad Bevillingsveien at kunne komme til ved Fæstledighed frit og uden nogen Indskrænkning at sælge Bøndergodset enten ikke mere var nødvendig for Formaalet i Selveiendoms Fremme, eller stred mod Bondestandens Lære, som er den store Hovedbetingelse for alle disse Bevillinger, saa vilde det være den administrative Magts Pligt at standse eller modificere dem. Det er af disse Grunde, jeg mener, at man langt lettere paa Bondestandens Vegne kan berolige sig, ved at Retten til ved Fæstledighed at sælge frit, opnaaes ad Bevillingsveien end at den gjøres til en lovhjemlet Ret, hvorfra det ikke er let at komme tilbage, samt at Godsbesidderen ikke paa denne Bevillingsadkomst kan begrunde noget Krav til Fremtiden. Vil man endelig indvende mod vort Forslag, at det kan omgaaes, skal jeg ikke benægte det, men jeg skal i den Henseende holde mig til hvad der er yttret af den ærede Rigsdagsmand for Sore forgangen Dag, at det ikke i og for sig er en Indvending mod en Lovbestemmelse, at den kan omgaaes; vort Forslag deler denne Skjæbne med mange af det ærede Udvalgs egne Forslag, ja, endog med Lovforslagets Hovedbestemmelse i § 1. Lovforslagets Hovedformaal er, at Selveiendom fremmes, men man er ingenlunde vis paa, at det vil opnaaes; det er nemlig ingen bestemt Følge af Salget, at de enkelte Gaarde gaae over til Selveiendom, de kunne blive kjøbt af Besidderen selv og successtve lægges sammen til et Gods, de kunne kjøbes af en anden Godseier, og derved gaae over fra et Godsbaand til et andet. Saa ganske let troer jeg ikke vort En-